

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 23 febr. 1915 kl. 2 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om befogenhet för kyrkostämman att fastställa tid för sådan stämmas hållande.

Närvarande: herrar Edén, Clason, Hellberg, Bellinder, K. J. Ekman, Mannheim^{*)}, von Geijer, Kjellén, Stadener, von Mentzer, Olof Olsson, Larsson i Västerås, Beckman^{*)}, Ericsson i Vallsta, Hallén^{*)}, Hildebrand^{*)}, Kropp^{*)}, Magnusson i Kalmar^{*)}, Karlsson i Mo och Andersson i Höckerum.

^{*)} Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 67, har herr *Bäcklund* hemställt, »att riksdagen för sin del måtte besluta sådan ändring i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, att den ordinarie kyrkostämman, som hålles i december månad, äger rätt att bestämma tiden för avhållande av kyrkostämmor under nästkommande år.»

Till stöd för sitt förslag har motionären anført följande:

»Det stora intresse, som allt mer synes göra sig gällande bland folkets stora flertal att komma i åtnjutande av den rätt, som lagligen är fastslagen angående dess medbestämmande i samhällets angelägenheter, bör icke tillbakahållas vare sig genom tillämpande av ensidiga maktsynpunkter eller andra intressen, som böra vara främmande, när det gäller de samhälleliga frågorna. Det synes därför uppenbart, att en bestämmelse så godtycklig, som den, att kyrkostämmans ordförande ensam äger rätt att bestämma tiden för kyrkostämmornas hållande, bör utan olägenhet kunna slopas.

Lagen ger ju visserligen rum för kyrkostämmans ordförande att tillmötesgå kraven i detta fall, men då det i praktiken visat sig, att så

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 5 saml. 4 häft. (Nr 4—5.)

icke alltid sker, torde en bestämmelse till rättande av detta missförhållande vara påkallad. Det är i många fall så, att kyrkostämmorna hållas på en tid av dagen, då det icke är möjligt för det stora flertalet av samhällellens röstberättigade innevånare att kunna närvara, även om stort intresse förefinnes för de frågor, som skola behandlas. Känt är ju, att mången gång bliva kyrkostämmorna utsatta att hållas ganska tidigt på vardagseftermiddagar, vilket helt naturligt verkar därhän, att isynnerhet de, som tillhöra arbetareklassen, av denna anledning bliva berövade sin rätt att få närvara och deltaga i de beslut som fattas, såvida icke en del av arbetstiden skall åsidosättas för detta ändamål med ty åtföljande minskad arbetsförtjänst, vilket för mången kan vara ganska kännbart. Av det här anförda torde det vara ganska tydligt, att i många fall får den medborgerliga rätten att deltaga i de angelägenheter, som behandlas å kyrkostämmorna, bliva beroende på huruvida den enskilde kan ha råd att förlora en del av sin arbetsförtjänst eller icke. Det är ju också allmänt känt, att arbetsgivarna ofta nog blott ytterst motvilligt vilja tillerkänna arbetarna den ledighet från arbetet de behöva för att kunna få bevista dessa å vardagar hållna stämmor.

Då det är å kyrkostämmorna, som en hel del behandlas av de samhälleliga angelägenheter, som i mycket stor utsträckning beröra de djupa leden bland befolkningen, så kan det icke vara rättvist att de skola vara helt beroende utav kyrkostämмоordförandens goda vilja, när det gäller bestämmandet av tiden för stämmornas hållande.

Det är i stället rättvist, att kyrkostämman själv får beslutanderätten även i denna sak.»

*Utskottets
yttrande.*

I syfte att tiden för kyrkostämmas hållande måtte utsättas å för flertalet röstberättigade lämpliga tider väcktes vid 1912 års riksdag i andra kammaren två särskilda motioner, vilka av konstitutionsutskottet i princip tillstyrktes. Till följd av kamrarnas skiljaktiga beslut föranledde motionerna emellertid ej till någon riksdagens åtgärd. En motion i samma syfte väcktes även vid 1914 års A-riksdag men kom till följd av riksdagens upplösning ej under behandling.

På den borgerliga kommunens område däremot infördes genom lag den 13 juni 1913 i § 17 av kungl. förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet ett stadgande av innehåll, att ordinarie kommunalstämma i december må kunna beträffande de ordinarie kom-

munalstämmorna under nästföljande år eller någon av dem besluta, å vilken dag sådan stämma skall hållas eller, därest så ej finnes lämpligt, huruvida stämma skall utsättas till sön- eller helgdag.

Om berörda stadgande i förordningen om kommunalstyrelse på landet, i huvudsak överensstämmande med vad i Kungl. Maj:ts proposition nr 185, om vissa ändringar i kommunallagarna, i denna del föreslagits, yttrade konstitutionsutskottet vid 1913 års riksdag i sitt utlåtande med anledning av nämnda proposition följande:

»Utskottet finner Kungl. Maj:ts proposition i denna del synnerligen välbetänkt. Det bör enligt utskottets mening kunna icke oväsentligt underlätta de röstberättigades deltagande i stämmorna, om dessa röstberättigade själva kunna, ifall de så finna lämpligt, vid ett bestämt tillfälle, den ordinarie decemberstämman, besluta om dagar för följande års ordinarie stämmor, vare sig en eller flera; och vare sig dagarna bestämt fixeras eller endast avgöres, huruvida stämma skall hållas å sön- eller helgdag.»

Vad konstitutionsutskottet år 1913 sålunda yttrat med avseende å förhållandena inom landskommun äger givetvis samma giltighet även på den kyrkliga kommunens område. Ett talrikt deltagande i kyrkostämmorna utgör otvivelaktigt en viktig förutsättning för att självstyrelsen inom den kyrkliga kommunen skall väl fylla sitt ändamål. Också lär, sedan kommunalstämma numera erhållit rätt att besluta om tiden för de ordinarie stämmornas hållande, en enkel konsekvens kräva, att motsvarande rätt tillerkännes även kyrkostämman.

Visserligen har mot införandet i kyrkostämmoförordningen av ett dylikt stadgande den invändningen blivit gjord, att detsamma ej skulle vara förenligt med gällande föreskrift om kyrkoherdes självskrivethet såsom ordförande i kyrkostämman. Det skulle nämligen kunna inträffa, att kyrkoherden å en för stämman utsatt dag genom ämbetsgöromål bleve förhindrad att närvara vid stämman. Häremot torde dock med fog kunna göras gällande, att kyrkoherde utan svårighet lär kunna ordna sina ordinarie göromål så, att de ej behöva förehavas å den för stämmorna på förhand utsatta tiden och att, vad de tillfälliga ämbetsförrättningarna angår, den möjligheten redan nu förefinnes, att kyrkoherde genom sådana kan bliva förhindrad att hålla stämman, då nämligen enligt gällande bestämmelser kyrkostämman skall kungöras i regel fjorton dagar före dess hållande. De fall, då olägenheter i antytt hänseende kunde vara att befara, torde med all sannolikhet bliva ganska sällsynta. I förordningen

om kyrkostämman äro dessutom redan anstalter träffade för den händelse att kyrkoherde skulle bliva förhindrad att själv hålla stämman, i det att § 8 i nämnda förordning för dylikt fall föreskriver, att stämman skall äga rum under ordförandeskap av annan prästman eller, därest ej heller sådan är att tillgå, av den församlingen må hava därtill utsett.

Utskottet anser sålunda en ändring i kyrkostämmoförordningen i av motionären avsedd riktning önskvärd och lämplig. Dock finner sig utskottet icke kunna förorda, att årets sista ordinarie kyrkostämman på sätt i motionen angivits skulle erhålla rätt att besluta om tid för *samtliga* stämmor under följande år. Det torde nämligen icke gärna kunna förutsättas, att tidpunkten för de extra stämmorna under ett år skulle kunna på förhand beräknas i slutet av föregående år, och även i övrigt synes den parallellism, som förefinnes mellan förordningen om kommunalstyrelse på landet och förordningen om kyrkostämman, böra föranleda, att den ifrågasatta ändringen i kyrkostämmoförordningen sker i överensstämmelse med ovan berörda nyss anförda stadgande i § 17 av förordningen om kommunalstyrelse på landet. Utskottet föreslår på grund härav, att i § 9 kyrkostämmoförordningen införes en bestämmelse av samma innehåll som andra stycket av § 17 förordningen om kommunalstyrelse på landet, allenast med den avvikelse, som föranledes därav, att den tredje ordinarie kyrkostämman ej i likhet med vad som gäller för kommunalstämma ovillkorligen behöver hållas i december månad, utan kan äga rum redan dessförinnan.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen för sin del måtte besluta följande

»Lag

om ändrad lydelse av § 9 i kungl. förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd.

Härigenom förordnas, att § 9 i kungl. förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd erhåller följande förändrade lydelse:

(Nuvarande lydelse:)

§ 9.

Tre ordinarie kyrkostämmor skola årligen hållas: *den första* inom maj

(Föreslagen lydelse:)

§ 9.

Tre ordinarie kyrkostämmor skola årligen hållas: *den första* inom maj

(Nuvarande lydelse:)

månads utgång för besluts fattande om föregående årets räkenskaper och förvaltning; *den andra* i oktober för bestämmande av utgifts- och inkomststat för kyrka och skola, för församlingsbibliotek samt för uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn, enligt vad i § 36 sägs; och *den tredje* inom utgången av december för debiteringslängdens granskning samt för anställande av val till de under kyrkostämman hörande befattningar, vilka vid årets slut bliva lediga, ävensom för val av revisorer.

Den, vilken såsom ledamot av kyrkoråd eller skolråd eller eljest är redovisningsskyldig till församlingen, må icke väljas till revisor av förvaltning, för vilken han har att redovisa, ej heller deltaga i val av revisor av sådan förvaltning eller i beslut i anledning av revisorerernas granskning av sagda förvaltning.

Stockholm den 23 februari 1915.

På utskottets vägnar:

NILS EDÉN.

(Föreslagen lydelse:)

månads utgång för besluts fattande om föregående årets räkenskaper och förvaltning; *den andra* i oktober för bestämmande av utgifts- och inkomststat för kyrka och skola, för församlingsbibliotek samt för uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn, enligt vad i § 36 sägs; och *den tredje* inom utgången av december för debiteringslängdens granskning samt för anställande av val till de under kyrkostämman hörande befattningar, vilka vid årets slut bliva lediga, ävensom för val av revisorer.

Den tredje ordinarie kyrkostämman under året må kunna beträffande de ordinarie kyrkostämmorna under nästföljande år eller någon av dem besluta, å vilken dag sådan stämma skall hållas eller, därest så ej finnes lämpligt, huruvida stämman skall ut sättas till sön- eller helgdag.

Den, vilken såsom — — — —
— — — — — — — — — —
— — — — av sagda förvaltning.»

Reservationer:

dels av herrar Clason, Bellinder, Kjellén och von Mentzer;

dels av herr K. J. Ekman, som anför:

»Enligt min mening kan det ifrågasättas, huruvida utskottet varit befogat att göra den hemställan, vid vilken utskottet stannat, då motionen uppenbarligen icke åsyftar rätt för kyrkostämman att besluta vare sig å vilken *dag* stämma skall hållas eller huruvida stämma skall utsättas till *sön- eller helgdag*, utan till vilken *tid på dagen* stämman skall utsättas.

Men även om man vill tolka motionen såsom utskottet gjort, förefinnas starka skäl mot den ändring i kyrkostämmoförordningen, utskottet föreslagit. Frågan om tid för kyrkostämmas hållande ligger i ett annat läge än samma fråga för kommunalstämmas vidkommande, så till vida som pastor å ämbetets vägnar är självskriven ordförande i kyrkostämma och det således måste anses ännu mera skäligt, än när ordförande är vald, att vid stämmas utsättande hänsyn toges till möjligheten för honom att å viss tid hålla stämman. Därvid bör märkas, att hinder mot stämmans utsättande långt i förväg kan möta icke allenast till följd av de utav utskottet anmärkta omständigheter, som kunna hindra pastors närvaro den dag, till vilken stämman blivit utsatt, utan ännu mera och på ett för ärendenas tillfredsställande handläggning synnerligt ingripande sätt därigenom, att pastor på grund av hopade tjänstegöromål kan vara urståndsatt att till den av stämman kanske nära ett år i förväg utsatta dagen med behörig omsorg verkställa den ofta synnerligen besvärliga och tidsödande beredning av ärendena, som måste föregå dessas fördragning och avgörande på stämman.

Jag hemställer alltså,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»